

מה היהדות
חושבת על
הטאטואים?

הרב אורי שרקי

יוצא לאור על ידי ברית עולם

לבוטא

מעט מאד נכתב במהלך הדורות על שאלת היחס של המסורת היהודית לאסלאם. אמנם קיימות התייחסויות¹ הן בתחום הרעיוני והן בתחום ההלכתי, אך לרוב החומר מפורז ברחבי הספרות הרבנית, וקשה לרכז אותו אל מקום אחד. כמו כן, מעטים הם חכמי ישראל המכירים לעומק את האסלאם. ניתן להצביע על סיבות רבות לשתיקה זו, אך נראה שהעיקרית היא חוסר הרלבנטיות של הדיון במהלך הדורות. האסלאם ברוב הזמנים לא היה מעוניין לדעת מה חושבת עליו היהדות, שהיתה במעמד של דת של בני-חסות (די'מי), וגם לא היתה ליהודים אפשרות לדבר בחופשיות על הדת השלטת. אשר ליהודים שבארצות הנוצריות, שאלת מעמדה של דת רחוקה מבחינה גיאוגרפית ותרבותית היתה תיאורטית בלבד. בימינו, השאלה נהייתה יותר אקטואלית מתמיד. הן מפני קיומו של הסכסוך הישראלי-ערבי, הן מפני ההתמודדות של העולם המערבי מול עליית האסלאם, אך בעיקר בשל העובדה הייחודית בהיסטוריה הערבית, של שלטון יהודי עצמאי בארץ שהיתה נתונה במשך זמן מסויים במרחב המוסלמי (דאר אל-איסלאם), ומערכת היחסים הסבוכה בין יהודים לערבים בארץ ישראל (הבעיה הפלסטינית). בחוברת זו, נעשה נסיון למלא את החלל הזה. אין כאן טשטוש של העמדות, אבל יש כאן תקווה שבכך תתווסף תרומה להבנה ההדדית, ואולי אף יקודם השלום בין בני ישראל לבני ישמעאל.

רדב"ז, שו"ת ח"ד סי' צב; רבי אליהו בן אמוזג, נספח ל-morale juive et morale chretienne; הראי"ה קוק, אורות ישראל ה'ד; חי בר-זאב, מאחורי הקוראן.

¹ אמונות ודעות לרס"ג, מאמר ג, ח; ריה"ל כוזרי, מאמר ראשון, ה-ט, מאמר רביעי י-יא; רמב"ם משנה תורה, מלכים יא; אגרת תימן, אגרת השמד, אגרת לרבי עובדיה הגר; רשב"א, מאמר על ישמעאל; רשב"ץ דוראן, קשת ומגן;

מה היהדות חושבת על האסלאם?

כל אדם ישר הצופה בהתנגשות בין העם היהודי לבין העולם המוסלמי, ובביטוייה המזעזעים שנחשפו שוב בימים אלו של הטבח בעצם יום שמחת תורה, חייב ללמוד את הדברים בשורשם, אם חפצי חיים אנחנו. הרבה טעויות מצויות בציבור הרחב, הרבה בורות, וכל אלה מקשים על האפשרות לשמוע איש את רעהו.

האסלאם הגיע בעת הזאת לידי משבר, המחייב אותו לחשבון נפש ולבחינה מחודשת של דרכו. אולי יועילו הדברים דלהלן לפתוח דרכים חדשות.

מעמדו של האסלאם בהגות ובהלכה היהודית, הוא נושא שמעטים לומדים אותו על בוריו ובעומקו, הן אצל היהודים והן אצל המוסלמים.

עלינו לדון בנושא בשמונה היבטים שונים:

[א] נקודות ההשקה בין היהדות לאסלאם.

[ב] נקודות המחלוקת.

[ג] מעמדו של הנביא מוחמד מבחינתה של היהדות.

[ד] תרומה אפשרית של היהדות לשדרוג האסלאם.

[ה] הסרת המחסומים בין האסלאם ליהדות.

[ו] עתיד היחסים בין מדינת ישראל לבין העולם המוסלמי.

[ז] הרלבנטיות של תורת "בני נוח" עבור המוסלמים.

[ח] הדמות של ישמעאל בתורה.

נקודות ההשקה בין היהדות לאסלאם

ההיסטוריה.

« מבחינתה של היהדות, האסלאם עשוי לבטא את השלב הראשוני של פעילותו של אברהם, שהיה מצרף אליו אלפים ורבבות של מאמינים באחדות האל⁵, עוד בטרם נצטוו להקים אומה⁶.

« תיתכן חלוקת תפקידים בין זרעם של שני בני אברהם⁷. בני ישמעאל מקבלים את היעוד של הודעת יחוד ה' בעולם⁸, בעוד שבני יצחק ויעקב אחראים להקים את האומה שעמה כורת ה' ברית⁹, "ממלכת כהנים וגוי קדוש"¹⁰.

« עבור היהדות, הופעתה של דת חדשה בעולם, המכירה ביחוד האל ובמצוות בני נוח, היוותה בזמנו בשורה אדירה, ונמצאו גילויי קירבה בין הדתות בראשית האיסלאם¹¹, למרות העימותים הקשים של אותם הימים¹².

« מול התעצמותם של ערכים שליליים בימינו, עשוי שיתוף פעולה ערכי בין בני ישראל לבני ישמעאל להיות לברכה לעולם.

« האסלאם והיהדות תמימות דעים ביחס לאמונת היחוד, שלילת ההגשמה ושלילת עבודת האלילים. אחד מגדולי רבותינו, רבי משה בן מימון (הרמב"ם) כתב שהיחוד של בני ישמעאל הוא 'יחוד נקי, ללא דופי'², כלומר ללא מרכיב אלילי. יש לכך השלכות מעשיות. אחת מהן היא שההלכה היהודית אינה מתירה כניסה לבית שבו עובדים לאלילים, אך אינה אוסרת כניסה למסגד³.

« כמו כן מקבלות שתי הדתות שיש חיוב על כל בני האדם לקבל ולקיים את שבע המצוות המחייבות את כל בני האדם, הנקראות במסורת היהודית "שבע מצוות בני נוח"⁴. שבע המצוות הן: איסור עבודת האלילים, איסור הגידוף כלפי האל, איסור רציחה, איסור גילוי עריות, איסור גזל, איסור אכילת בשר בעל חיים שטרם מת ("אבר מן החי"), חובת הקמת בתי משפט ומערכת ענישה.

יחד עם זאת, טרם קיבל האסלאם את המחוייבות המוחלטת למצוות אלו ביחס למי שאינו מוסלמי. עמדה זו הכתימה את האיסלם במעשים פסולים לאורך כל

² אגרת רבי עובדיה גר.

³ אף על פי שהאיסלם ניצל מאיסור עבודה זרה, עדיין אין לזהות את תפיסת היחוד של האיסלם עם זו של היהדות. העמדה הנפשית העומדת ביסוד האמונה שאין אל אלא אלה' היא בעיקרה שלילת כל כוח מלבד האלוהות (הפקעה), מה שמחייב עמדה של כניעה מול האלוהות, המקרינה גם על כל מערכות היחסים בקרב החברה המוסלמית ומחוץ לה. לעומת זאת אמונת היחוד הישראלית מתמקדת בהכללה של כל היש בשפע האלוהי, בבחינת "ואתה מחיה את כולם" (נח' ט, ו). עיין מאמר "התרבות הישראלית" להרצ"ה קוק ב"לנתיבות ישראל".

⁴ רמב"ם מלכים ט-י.

⁵ משנה תורה עבודה זרה, א, ג.

⁶ בראשית יב, א-ה.

⁷ בראשית יז, כ-כא.

⁸ ולישמעאל, שמעתי, הנה ברכתי אתו והפריתי אתו והרביתי אתו, במאוד מאד: שנים-עשר נשיאים יוליד,

ונתתי לגוי גדול". בראשית יז, כ.

⁹ "ואת בריתי אקים את יצחק" (שם, כא). לעומת ישמעאל, המתברך בריבוי, הברית עם יצחק כוללת את ירושת הארץ לזרע יצחק, על מנת למלא את היעוד של לאום קדוש: "הקמתו את-בריתי ביני וביני, ובין זרעך אחריך לדורותם, לברית עולם, להיות לך לאלוהים, ולזרעך אחריך. ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגוריך, את כל-ארץ כנען, לאחוזת עולם" (שם, ז-ח).

¹⁰ שמות יט, ו.

¹¹ יהודה אבן שמואל, מדרשי גאולה, עמ' 162-186, קבלת הפנים של ראש ישיבת סורא לעלי בן אבו-טאלב, שיתוף הפעולה במלחמה נגד הביזנטים, ואף מטבעות מוסלמיות עם סמל המנורה של שבעה קנים. אין להחשיב יתר על המידה את פירווי המידע האלה, אבל הם אכן מעידים שהאיסלם בראשיתו היה יכול להתפתח לכיוונים אחרים ממה שניבש בדורות ההמשך.

¹² כגון הטבח ביהודי חיבר ועוד.

[ב]

נקודות המחלוקת

בואו של מוחמד. הטענה איננה גורפת, אלא מתייחסת בעיקר לכל מקום שבו נמצאה סתירה לנאמר בקוראן. הרבה סיפורים של התנ"ך ושל המסורת היהודית מובאים בקוראן, ולפיכך גם מקובלים כאמיתיים על ידי המוסלמים.

« המחלוקת השלישית, הרלוונטית ביותר בימינו, היא היעוד של עם ישראל לשוב לארצו ולהקים בה את מדינתו.

האיסלם סבור שיש להשליט בזרוע את אמונתו על כל יושבי תבל. היהדות פוסלת את הדרך הזאת.¹³

עם כל זאת, קיימות אי הסכמות משמעותיות בין היהדות לאסלאם. לא נביא כאן עניינים צדדיים, שאינם שייכים למהות של ההבדל בין היהדות לאסלאם.

« הראשונה היא הטענה שתורת משה בטלה, ושאר היהודים נקראים לקבל על עצמם את האיסלאם. עבור היהדות, תורת משה היא נצחית גם אם ישלח ה' עוד נביאים אחרי משה.

« המחלוקת השנייה היא בדבר הטענה המוסלמית לפיה זייפו היהודים את כתבי הקודש, והעלימו כביכול את הבשורה על

[ג]

מעמדו של הנביא מוחמד מבחינתה של היהדות

מאחר ולפי הדעה המקובלת דרש מוחמד מהיהודים לזנוח את היהדות, שהפסיקה להיות רלבנטית מאז הגיע הנביא האחרון, דבריו אינם מתקבלים על היהודים. כך כותב הרמב"ם¹⁵:

"שלא נאמין בנבואת זיד ועמר, אין זה בשביל שאינם מישראל, כמו שחושבים ההמון... אבל נאמין בנביא או נכחישהו מצד [תוכן] נבואתו, ולא מצד יחוסו".

השאלה אם מוחמד התכוון לבטל את תקפותה של תורת משה או שמא כוונתו

מעמדו של מוחמד כנביא נדון ביהדות, לא מצד ניתוח אישיותו ופועלו, אלא בעיקר מסביב לנקודה הראשונה שהועלתה, הטענה לביטולה של תורת משה.

לפי היהדות, על מנת שאדם יתקבל כנביא, הוא חייב לעמוד במספר דרישות. נציין כאן חלק מהן הנוגעות לענייננו. הטוען לנבואה איננו יכול לדבר בשם האלילים. הוא גם יכול לצוות לעבור על מצוות האל באופן זמני אך לא לתמיד. ובעיקר אינו יכול לבטל את תורת משה¹⁴.

¹⁵ אגרת תימן

¹³ לפי ההלכה מצוות כיבוש ארץ ישראל ומצוות ביעור עבודה זרה מחייבות רק בגבולות הארץ.

¹⁴ משנה תורה, הלכות יסודי התורה, פרקים ז-ח-ט

היתה רק למסור דת חדשה לערבים ולאומות נוספות, היא שאלה שצריכה למצוא מענה אצל חכמי האסלאם.

בעניין זה, ניתן להבחין בין דברי מוחמד בטקסטים מתקופת מכה, שבהם אין כל אמירה בדבר ביטול תורת משה, יש בהם יחס חיובי אל היהודים, ואף רמזים לקדושת התורה. הדבר שונה בתקופת אל-מדינה, שבה העימות עם היהודים התעצם, ונטענה הטענה שהיהודים זייפו את כתבי הקודש.

הייתכן שמלומדי האיסלאם יסכימו לראות את המסר העיקרי של הקוראן דווקא בטקסטים של התקופה הראשונה?¹⁶ שאלה זו פתוחה מבחינתנו, אך עשויה לפתוח פתחים של הבנה בעתיד.

אולי גם תיתכן פרשנות של הקוראן שלא

תחייב לייחס למוחמד כוונה לבטל את תורת משה? אמנם פרשנות כזאת איננה ההלכה הרשמית של האיסלאם כיום, אך היא בהחלט אפשרית בטקסט של הקוראן עצמו. אחד מחכמי ישראל בתימן במאה ה-12, רבי נתנאל בירב פיומי¹⁷, בספרו "גן השכלים", (בסתאן אל-עקול¹⁸) הציע פרשנות כזו לפסוקי הקוראן.

לפיכך, אם אכן סובר אדם שמוחמד נביא היה, שנשלח אל הערבים ושאר אומות, אך לא בא לבטל את תורת משה, עמדתו זו תהיה קבילה גם לפי היהדות.

אמנם עבור היהודים אין לקבל אותו כנביא, כל עוד לא הובאה ראיה חיובית לנבואתו¹⁹, אבל אין זה פוסל את כשרותו של לא-יהודי הטוען כך.

[ד]

תורה שבעל פה - תרומה אפשרית של היהדות לאסלאם

בדורות האחרונים, הוא הקושי להתאים את עצמו לעולם המודרני בלי להרגיש שבגד במורשתו. ביהדות קיימים מנגנונים מובנים של התאמת דבר ה' אל דרישות הזמן, בלי לסטות מהאורתודוקסיה. זה מנגנון דרישת הכתובים מחדש לפי ראות עיני חכמי הדורות²⁰. אמנם בשל תנאי הגלות, חדלו חכמי ישראל מלדרוש את

הניסיון לבנות גשר תיאולוגי בין אמונות עשוי להתפרש כתעוזה, במיוחד כשהוא נעשה על ידי מי שעומד מבחוץ, אבל בהחלט ניתן לחפש דרכים שעל ידן תיתכן התקרבות בין העמדות. פעמים רבות המציאות של החיים זה מול זה או זה עם זה מביאה פתרונות מעשיים ואף תפיסתיים. אחד הקשיים שחווה העולם המוסלמי

¹⁸ יצא לאור על ידי הרב יוסף קאפח בשנת תשי"ד, הועד להצלת גני תימן (ובמכון מש"ה, תשס"א).

¹⁹ לפי ההלכה אין להישמע לטוען לנבואה, אלא אם כן הביא ראיה קבילה להיותו נביא (משנה תורה, יסודי התורה ז, ז).

²⁰ משנה תורה, ממרים ב, א.

¹⁶ עד היום קיים באיסלם עיקרון ה"נסח", לפיו כתבי מדינה מבטלים את כתבי מכה. זה נחשב לאחד מעמודי התווך של האורתודוקסיה המוסלמית.

¹⁷ הוא אביו של רבי יעקב, שאליו שלח הרמב"ם את אגרת תימן. בפתיחה לאגרת משבח הרמב"ם את רבי נתנאל.

של המוסר: "דרך ארץ קדמה לתורה"²³. יש ביהדות עקרון לפיו המוסר איננו נקבע על ידי התנהגותם של גדולי האומה²⁴, יהיו מי שיהיו. לפעמים מושמעת ביקורת על ידי חכמי ישראל גם כלפי המלכים והנביאים²⁵. אימוץ עמדה כזאת על ידי האיסלאם תאפשר שחרור מהחובה הדתית לקבל את כל מעשיו של מוחמד כראויים לחיקוי.

למרות שיש בדברינו משום קריאה לבחינה מחודשת של התיאולוגיה המוסלמית, אין בהם כלל פסילה של הרגש הדתי המיוחד לאיסלם, שראוי לכבוד, בתור אחד הנתיבים לקבלת עול מלכות שמים באומות.

הכתובים²¹, אבל רוח הדברים לא פסקה. חכמי ישראל עוסקים רבות בהתנסחותה המחודשת של ההלכה היהודית בהתאם לדרישות הזמן, בלי לסטות מהמקורות²². חכמה זו היא הנקראת "תורה שבעל פה". שמה יהיה כדאי לחכמי האיסלאם לקבל השראה מהכיוון הזה, כך שיוכלו להוביל את העולם המוסלמי לעבר המודרנה ודרישותיה, בלי לחוש ניתוק מהמקורות.

קושי נוסף המעכב את התפתחות האיסלם, הוא העיקרון לפיו כל מעשיו של מוחמד מהווים דמות לחיקוי, גם אם הם סותרים את ההכרה המוסרית. לפי זה המוסר טפל לאמונה הדתית. לעומת זאת קובעת היהדות את הראשוניות המחלטת

[ה]

הסרת המחסומים בין האיסלאם ליהדות

כאמור, קיימים נתונים בתוך המסורת המוסלמית עצמה, שעשויים להביא לשינויים האלה.

מובן מאליו שאין אלה עניינים של מה בכך, ושאינם עשויים להתקבל מיד ובשלימותם על ידי המוסלמים, אבל בהחלט יתכנו תהליכים לקראת הגשמתם, אחרי שהדברים הובהרו. רמז למהלך כזה נמצא בדברי מלאך האלוהים אל הגר, אמו של ישמעאל: "שובי אל גברתך" (בראשית טז, ט).

על מנת שיתקבל האיסלאם כדת לגיטימית לאומות מבחינתה של היהדות, נדרשות שלושה הסכמות:

« ההכרה באיסלאם כדת מקבילה ליהדות, ולא כדת המחליפה אותה. כלומר, שמוחמד לא בא לבטל את תורת משה.

« ההכרה בתורה כדבר ה' אותנטי, הנושא בשורה לכל באי עולם²⁶. מה שמחייב חזרה מטענת הזיוף ("תחריף").

« ההכרה ביעוד של עם ישראל לשוב אל ארצו ולמשול בה.

²⁵ שמונה פרקים להרמב"ם פרק ז, ועיין מאמרי הראיה להרא"ה קוק, עמ' 509 ובהערה 4 שם.

²⁶ מובן מאליו שאין כוונה ביהדות לגייר את כל באי עולם, כי אם להוות מרכז, הבוחן את האמונות. עיין אגרות ראיה, תתעא).

²¹ רבינא ורב אשי סוף הוראה. בבא מציעא פו, א

²² ההתחדשות ההלכתית, "אג'תהאד", היתה קיימת באיסלם, אבל חדלה בימי הביניים.

²³ ויקרא רבה, טו

²⁴ אמונות ודעות לרס"ג, מאמר שלישי, ח

[ו]

עתיד היחסים בין מדינת ישראל לבין העולם הערבי המוסלמי

לסייע לאיסלאם להתקרב אל היהדות, אם יובן שמדינת ישראל היא חזרה של "בני ישראל" המקראיים אל הזירה ההיסטורית. יש להכיר בכך שהמדינה היהודית היא מימוש ההבטחה האלוהית להשיב את עם ישראל לארצו, המוזכרת גם במקורות האסלאם.²⁷ משום כך אין להחיל על מדינת ישראל מעמד של ישות זרה, הפולשת אל המרחב המוסלמי (דאר אל-אסלאם), אלא אדרבה, יש לראות בה מימוש של הצדק האלוהי, להשיב את הארץ לבעליה המקוריים. יש לשים לב לכך שלא מידי הערבים נלקחה הארץ כי אם מידי הבריטים, שכבשו אותה מידי העותמנים.

חשוב להזכיר שהתקיימה פגישה ב-1918 בין האמיר פייצל, בנו של חוסיין מלך חיג'אז, ובין חיים ויצמן, נציג ההסתדרות הציונית, שהובילה להסכם לונדון ב-1919 בדבר שיתוף פעולה בין התנועה הלאומית הערבית לבין התנועה הציונית.

על בסיס האחוה בין בני אברהם, יכולה להיפתח תקופה מאושרת של שלום וקידום העולם לקראת תיקונו.

אחת מהנחות היסוד המקשות על השיח בין היהדות לאסלאם היא הטענה שהיהדות היא דת ולא לאום. משום כך מצוי מאוד אצל המוסלמים לתת כבוד ליהודים דתיים, אך קשה לתת את אותו היחס ליהודים חילוניים. אבל מבחינתה של היהדות, עם ישראל הוא קודם לכל דבר - עם. העם הוא זה שקיבל את התורה, ושעוד לפני קבלת התורה כבר כרת האל עם העם ברית על הארץ. לפיכך כל מי שהוא מבני יעקב, בין שהוא מאמין בתורה ובין שאינו מאמין, הוא בכלל ישראל, ובעל זכות על הארץ.

בימי גלותם, אחר אובדן העצמאות, נשארה האומה הישראלית מבחינה מעשית, עדה דתית בלבד, בני הדת היהודית, כשהצד הלאומי הלך ונשתכח.

כשהופיע האיסלאם, זה היה בתקופה שבה איבדו בני ישראל את מדינתם מזה זמן רב. אז נולדה באיסלאם ההבחנה בין הדמות המכובדת של "בנו איסראיל", השייכת לימי קדם, לבין מי שלרוב קיבלו יחס של בוז, "אל-יהוד".

באופן מפתיע אולי, יש בהבחנה הזאת כדי

[ז]

הרלבנטיות של תורת "בני נוח" עבור המוסלמים

היהדות, על מנת להיקרא "חסיד אומות העולם" ולהיכלל בעולם הבא של בני ישראל, יש לקבל את שבע המצוות ולקיימן מפני הציווי שבא עליהן על ידי תורת משה דווקא. המקיים את המצוות מפני הכרע הדעת, או מפני המחוייבות המוסרית, או ממקור אחר, הרי הוא בכלל "חכמי אומות העולם"³⁰, אך לידי המעמד של חסיד לא הגיע.

אמנם כאמור, מעמד שלם של בן נוח מוענק למי שהצהיר פומבית שהוא מקבל על עצמו את שבע המצוות שנצטוו בני נוח, מתוך מחוייבות לתורת משה, אך קיים שלב ביניים, שבו האדם עושה הצהרה עצמית בינו לבין עצמו, מבלי להצהיר על כך בפומבי. יש להצהרה זו ערך רב בעיני היהדות³¹. מי שמקבל אותה על עצמו יכול להיחשב בן נוח בלי לזנוח את החברה בה גדל.

כאמור לעיל, האיסלאם מקבל עקרונית את החיוב לקיים את אותה שורה של מצוות שהיהדות מכנה "שבע מצוות בני נוח". (עיין סעיף א "נקודות ההשקה"). יש לכך השלכה הלכתית.

ההליך המקובל כדי להיחשב "בן נוח" או "גר תושב" לפי ההלכה, הוא הצהרה פומבית בפני שלשה רבנים על הסכמה לקבל את המצוות שנצטוו בהם בני נוח²⁸. דעת חלק מחכמי ישראל היא שאם מדובר באומה שלימה שקבלה על עצמה את המצוות האלה, אין צורך בהצהרה רשמית²⁹. כך שבעוד שבני דתות אחרות אינם מקבלים מעמד של "בן נוח" או "חסיד אומות העולם" אלא אם כן זנחו את דתם, עשויים המוסלמים להתקבל בתור כאלה על ידי היהדות יותר בקלות. הקושי שיש להתגבר עליו הוא בדבר מקור החיוב לקיים את המצוות שניתנו לבני נוח. עבור

³⁰ משנה תורה, מלכים ח, יא

³¹ ריטב"א מכות, ט, א

²⁸ משנה תורה, מלכים ח, י (ועיין ריטב"א מכות ט, א).

²⁹ אגרות ראייה ד, א סד בביאור דעת המאירי.

[ח]

הדמות של ישמעאל בתורה

לתקופת ה"בערות" (אל-ג'אהיליה) שקדמה לאיסלאם, לבין התקופה שבה שב אל הערכים של בית אברהם - אמונת היחוד - שבה עדיין אינו מקבל את הלגיטימיות של יצחק.

3. השתתפותו של ישמעאל בקבורת אברהם מהווה מפנה משמעותי. נאמר "ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו"³⁶. כשישמעאל מקדים את יצחק לפניו, הוא מכיר בקדימותו של יצחק, מה שנקרא בפי חכמי ישראל³⁷: "עשה תשובה". לאמור שתשובתו של ישמעאל כוללת בהכרח את ההכרה של בני ישראל כבעלים על ארצם.

נישואי בתו של ישמעאל לעשו³⁸, אחיו של יעקב-ישראל, השונא אותו. במהלך ההיסטוריה, עשוי המערב הנוצרי לנסות להשתתף עם בני ישמעאל נגד עם ישראל. זו אזהרה מפני מהלכים פסולים של נסיונות לבטל את העם שה' בחר בו.

ארבע פרשיות נידונה דמותו של ישמעאל בתורה: 1- בבשורת לידתו, 2- בהרחקתו מבית אברהם, 3- בקבורת אברהם, 4- בנישואי בתו.

1. בשורת לידתו נעשית על ידי מלאך, בשעה שהגר, אמו של ישמעאל, בורחת מפני שרה גבירתה³². המלאך מבטיח לה הצלחה בתנאי שהיא תשוב אל גבירתה. אם נתרגם זאת למונחים של היסטוריה, זה מבשר שהצלחת בני ישמעאל תלויה בהכרתם במקור העברי של דתם, ולא שהיא מחליפה את תורת אברהם ושרה.

2. הרחקתו של ישמעאל מבית אברהם באה בעקבות צחוקו³³. נחלקו חכמי ישראל בהבנת מהות הצחוק הפסול הזה. יש שראו בו בשורה של חטאים חמורים; שאינם ראויים לבית אברהם³⁴. ויש שראו בו נסיון לשלול את זכותו יצחק בירושתו של אברהם³⁵. לפי זה יש להבחין בין ישמעאל שלא בבית אברהם - במקביל

³² בראשית טז, ז-י.

³³ בראשית כ, ט-י.

³⁴ בודת אלילים, גילוי עריות ושפיכות דמים (לר"ע, ר' יוסי הגלילי ור' ישמעאל). תוספתא סוטה ג, ו.

³⁵ רבי שמעון בר יוחאי, שם

³⁶ בראשית כה, ט

³⁷ רש"י שם

³⁸ בראשית כח, ט

סיכום

השתדלנו להציג באופן ברור את עמדת היהדות ביחס לאסלאם. אחרי הבהרת היסודות, ובפרט לאור תקומתו של עם בני ישראל בדורנו, יתכן ועוד נהיה עדים להתפתחויות חיוביות בקרב העולם המוסלמי.

ניתן ליצור עמנו קשר:

במייל | סימונה אליאב :
simonaeliav@britolam.community

בווצאפ | מחלקה ישראלית ברית עולם
054-220-7339

בקישור הבא ניתן לתמוך
ולסייע להפיץ תכנים אלו
(התרומה מוכרת למס)

